

FESTES POPULARS D'ALQUÀS

Por JOSEP-BALTASAR ESCRIVA FORT
y
FRANCESC GARCIA BARBERA

ACLARIMENT

Aquest treball, no té altra finalitat i intenció que el divulgar el que fou el nostre poble, en matèria de festes a principi d'aquest segle.

Tot el treball, ens ha segut transmés per via oral, pels vellets ó velletes d'aquest poble.

Per tant la feina ha segut doble, per una banda entrevistar-los i per altra confeccionar-ho.

Al llarg d'aquest xicotet període de temps (3 ó 4 setmanes) no en pogut fer miracles i el resultat és, aquest senzill treball.

Gràcies aquests vellets i velletes per llur col·laboració i esperem-hi que serveisca, per a conèixer millor les nostres arrels i la nostra identitat com a poble.

ELS REIS D'ORIENT

La festivitat era el 6 de Gener. Ara bé, la gran festa era la nit del 5 de Gener.

A la vesprada d'aquest dia elx xiquets i xiquetes es preparaven a rebre els Reis. Els pares amb els fills preparaven un cabasset de garrofes amb alguna garbeta d'herba per als cavalls dels Reis, els quals vindrien per dalt Ses teulades a deixar els joguets i els dolços ais xiquets. D'aquesta manera es trobarien els senyors Reis una miqueta de menjar per llurs animals.

Els xiquets, deprés de deixar tot açó preparat dalt de l'andana o a l'estable, eixien al carrer per esperar als Reis. Mentres tant es dedicaven, tota la xicalla a recórrer els carrers cantant innocentment, aquesta cançó:

A los Reyes, xiques i velles
i casades i donzelles.
Senyor Rei jo estic ací
tirem casques per a mi
una garbeta d'herba
pa vostè i pa el seu rossí, rossí, rossí....

Quan començava el volteig a les 7 de la vesprada, era senyal de que els Reis ja havien passat, a deixar-hi els regals.

Aleshores, tota la xicalla s'en anava corregent, cadascú a sa casa. Quina era la sorpresa al vore que tant el cabás com les garbes d'herba, havien desaparegut i es trobaven a canvi algun joguet o dolç dintre del cabàs.

LA GARROFETA

La festa es feia el diumenge següent al 17 de Gener, s'hi celebrava la festivitat de Sant Antoni.

Cap a les quatre de la vesprada es duia a terme l'acte anomenat, de la Garrofeta. Hi consistia en la Benedicció dels animals (cavalls, porcs, vaques...) i de la garrofa, la qual era repartida pel clero a tots els assistents, per a que recaiguera la protecció del Sant sobre tots els animals. L'acte es realitzava a la placeta de la Creu, i era presidit per l'imatge del Sant.

Al finalitzar l'acte religiós, es realitzaven corregudes de cavalls. Es solien fer a tres llocs distints i cada any on els semblava millor. Hi erem; Camí Fondo, Camí del plà de Quart i Camí Nou. (1) De vegades l'itinerari era: Camí Fondo fins al pontet de la Rambleta i després pel Camí Nou fins a la parada del tranvía.

CARNESTOLTES

Les Carnestoltes duraven diumenge, dilluns i dimarts, abans del Dimecres de Cendra. Hi consistia, per una banda, en actes religiosos i per altra en actes profans.

Per part del profà, la gent es disfressava amb màscares i vestits de tota classe i es dedicaven a passejar-se per tot el poble. Anaven donan-se surts i divertin-se per tots els carrers. Per les nits es feia ball de màscares als dos casinos (2).

Per part religiosa es feia les 40 Hores amb Exposició Major. Hi es realitzava com a acte de desagrenjament per la immoralitat que es veia en els actes profans. Aquestes 40 Hores, es feien en l'església durant el període que duraven els carnestoltes.

El dissabte abans del dimecres de Cendra, eixia el clero, l'autoritat Municipal i alguns feligresos, per tot el poble, demanant almoïna, per poder sufragar les 40 Hores.

QUARESMA

Començava aquest temps, el dimecres de Cendra on a la missa, es ficava à tots els presents la cendra en el front. Per la vesprada a les 8 es feia el primer sermó de quaresma. Després continuaven fen-se tots els divendres fins al dijous Sant. El predicador era un rector de fora del poble. També durant tot aquest temps els diumenges es feia les Creus a les 10 del matí al Calvari.(3)

DIMECRES SANT

Es feia la tradicional SALPASSA i les MASSAES. Consistia en que el rector i el vicari junt amb els escolanets, anaven beneint totes les cases del poble. Davant d'aquesta comitiva anava una colla de xiquets amb masses de fusta pegant colps a les portes de les cases. Hi havien dones que ja els esperaven amb granera en mà i les portes estaven de bat a bat.

El rector al igual que el vicari, cadascú per una vorera beneïen l'entrada de les cases i donaven a besar la creu i la gent donava un grapat de sal i ous. Els ous eren per a les mones dels escolans, a canvi de la sal beneïda que els donaven el clero per tirar-la al pou. El significat de la salpassà era la despedida de Nostre senyor, que li fa el poble. Els xiquets durant tot el trajecte de

les massaes anaven cantant aquesta cançó:

Ous a la pallissa bastonaes a la tia Lluïsa
Ous en el ponedor bastonaes al rector
Ous en l'armari bastonaes al vicari
Ous en la teulà bastonaes a l'escolà.
Ous en el carril bastonaes a l'algutzi
Ous en la torre bastonaes al qui corre
Ous en la plaça bastonaes al qui passa
Ous en l'andona bastonaes al qui mana
Ous en la plaça bastonaes a la tia Tomasa
Ous en el clot bastonaes a «Quicot».

DIUMENGE DE RAMS

El diumenge de Rams era un acte senzill, consistia en la benedicció de Rams d'olivera al pati del Convent, on partia en processó a l'església. Comemorant la entrada de Jesucrist a Jerusalem.

DIJOUS SANT

Es feia l'ofici de la Mort de Nostre Senyor. Es realitzava a les 10 del matí a L'església, i es montava el «Monument» en l'altar major, el qual era visitat pels fidels del poble i fins i tot per pobles del voltant. Per la vesprada es feia el «Sermó de la Galtà».

DIVENDRES SANT

Dins l'ofici del dia, es feia l'adoració de la Vera o Creu. Per la nit era la tradicional processó del soterrar del Nostre Senyor. Partia del convent la Puríssima Sang, el Natzareno, la Vera Creu i la Soledat cap a l'església pel carrer Major entrant pel cobertís a l'església. Allí s'afegia l'imatge del sepulcre seguint la processó pel carrer de les Eres cap al Convent.

DISSABTE DE GLORIA

La festa, començava a les 10 del matí, amb volteig general de campanes, el qual donava a entendre que hi era moment de la Resurrecció del Nostre

Senyor. El poble arreplegava durant tot l'any perols, cassoles, plats badats per aquest moment. Hi eixien als carrers fent la «Trencà» de perols, plats i tota mena de soroll. A més tiraven coets solts i tot açó en senyal d'alegria. Fins i tot hi havia gent que anava a llavar-se a la séquia de Benager i Faitanar. La gent quant sortia al carrer, exclamava;

Avispes i aranyes eixiu dels forats
que el Nostre Senyor ha ressuscitat.

DIUMENGE DE PASQUA

A les 3 de la matinada es cantava per tot el poble l'Aurora. Es solia cantar a diversos punts de la població. A casa el senyor rector, el senyor vicari, al senyor alcalde, al jutge, al convent, a altres personalitats.

L'AURORA

El domingo de Pascua brillante
cual sol radiante Dios resucitó
y a su madre sagrada aparece
Con el Dios te salve y Dios la saludó

Tornada

Venid a coger las flores fragantes y hermosas
que siembra Maria contra lucifer

De los Angeles se oyen las voces
ufanas y alegres cantan con placer
porque dicen que viene la aurora
repartiendo flores al Amanecer

Tornada

Sacerdotes ministros de Cristo
que con vuestras manos levantaiis a Dios
y baja del Cielo a la tierra
con palabras Santas de Consagración

Tornada

A la Aurora teneis a la puerta
pidiendo limosna si la quereis dar
para hacerle un templo a su hijo
que no tiene casa ni donde habitar

Tornada

San Miguel con sus Armas
invita a todos que acudan para pelear
con Valor contra todo el Abismo
sin temor cobardes sus furias jamás.
Venid sin tardar pues segura teneis la victoria
siguiendo los pasos del Caudillo tal
venid que al oír estas glorias a Maria
se queda sin fuerza el lobo infernal

Tornada

Pel mati es realitzava la «Trobada».

Eixien les imatges, del Convent la Soledat; de l'església el Nostre Senyor Ressuscitat. La trobada era a la plaça. (4) Abans d'aplegar a creuar-se les imatges, es feien les tres reverències. Hi consistien en fer que l'imatge de la Mare de Déu s'inclinara cap al davant tres vegades. En el moment que les dues imatges es creuaven a la plaça s'apartava el vel que duia la Soledat, tapan-li la cara i es cantava el Gloria, acompanyat de la banda de música. En aquest instant començava el volteig de campanes amollan-se colons, pardalets i fins i tot tirant tirs a l'aire.

Una vegada acabat l'acte, es tornava cap a l'església amb les dues imatges. Aplegant-hi, es feia la Missa Major de Glòria. Per la vesprada es feia la tornada de la Mare de Déu de la Soledat al Convent. La processó transcurría pel carrer de les Eres (5) fins al Convent. A la tornada, hi anava vestida distintament que durant tota la setmana santa, de blau.

Duran tota la setmana i fins i tot el diumenge de Pasqua, presidia l'ajuntament amb llurs dones, tots els actes.

Per la vesprada anaven els pasqueros i pasqueres a menjar-se la mona al camp. Al voltant del poble tot eren garroferes, vinyes i oliveres. El punt més lluny on se desplaçaven per berenar era al clot de la Forca. Es formaven rotgles, hi jugaven a saltar corda, a la tarara, a volar el catxirulo, a pagar penyores,... etc. A l'hora de menjar-se la mona els xiquets trencaven o esclafaven els ous de la mona en els front de les xiques.

Les colles anaven tornant cap al poble a poqueta nit. Encara hi es ficaven a jugar al mig del carrer major formant un gran rotgle. El dilluns i dimarts, també eixien a menjar-se la mona, com el diumenge.

Ací posem dos de les cançons que se cantaven i ballaven els dies de Pasqua:

LA TARARA

LA TARARA SI, LA TARARA NO
LA TARARA MARE, QUE LA BALLE-JO

-El dia de Pasqua, Pepito plorava
per que el catxirulo no li s'empinava.

-Tots els xics D'ara porten gabardina
i quan van a casa mengen pa i sardina.

-Roda que te roda que el xic es mareja
de vore a la novia com li se meneja.

-Entra la tarara en un camp de fabes
i al cap de mig hora les deixa pelades.

-Eixa parelleta que està al mig del rotgla
pareixen germans de tant que se volen.

JA VENIM DE BERENAR

Ja venim de berenar
de la Font de la Sardina
s'hem menjat el xocolate
i s'hem deixat la coca fina.

Ai xúmbala, recataxúmbala
ai xúmbala del polissó
ai xúmbala les xiques guapes
i les lletjes al rincó.

EL SOTERRAR DE LA SARDINA

Es realitzava el dimecres després de Pasqua. El significat era el soterrar a la sardina després de que durant tota la quaresma s'havia privat de carn (tots el dimecres i divendres) i les menjades havien estat basades en el peix i verdura, especialment.

L'acte consistia en que tots els xiquets, preparaven un tabló adornat i damunt ficaven una sardina. Una vegada formada la comitiva, hi partia pels carrers. La xicalla anava darrere l'ataud, i per tot el llarg de l'itinerari, anaven cantant aquesta xicoteta tornada:

«El soterrar de la sardina, ora pro novis». Es venia a concloure aquesta «manifestació» donant «terra» es dir soterrant a la sardina, en qualsevol camp del voltant del poble.

SANT VICENT

Aquesta festa es feia el segon dilluns després del diumenge de Pasqua.

L'acte religiós que més destacava era l'anomenat combregar d'impe-dits. Consistia en dur l'Eucaristia als malalts i impeditos. Aquest acte es feia du-guent al Santíssim sota el pal·li, per tot el poble.

Era acompanyat per tots els fidels que ho desitjaven, anant davant la gent amb els ciris i al voltant del Santíssim els farols, davant la creu procé-ssional anava un escolà tocant la campaneta. Els carrers s'adornaven amb flors i macetes i als balcons pejaven els cobertors. La vespra del combregar ja sabia la gent per on anava a passar, perquè el Campaner havia passat tocant la campaneta com a senyal de que anava a esser eixe l'itinerari.

Per la vesprada era altre dia de mona. Els xiquet es solien tornar al camp per menjar-se el berenar o mona i també feien la xocolatada. Les colles , dels pasquers i pasqueres feien en qualssevol casa una xocolata amb jocs.

SANT FRANCESC DE PAULA

La festa era el segon diumenge després de Pasqua.

El Novenari començava el dissabte abans de la festa i acabava el diu-menge següent, és dir, a la vuitava.

A aquest Novenari acudien gent de tota la contornada (Aldaia, Torrent, Manises, Picanya, Xirivella, Quart...) Alguns venien, fins i tot en tartanes i altres mitjans de locomoció.

En la capella de Sant Miquel hi havia una trona per al novenari ja que el convent sómplia de gent fins i tot el pati i així podien escoltar bé al predi-cador.

El dia de la festa, pel matí abans de la Missa Major es feia la pujá del Sant. Pel matí després de la Missa major es feien les tradicionals «calde-rades». Consistien en coure quatre calderes de menjar per als pobres. Les so-lien coure en casa el tio Quico el Cabdell; les treien per a servir al pati del Convent. Acudien pobres de tota la contornada i gent del poble també, per a tastar les calderades.

Per la vesprada es seguia fent el novenari. En l'acabar, es feia la proce-ssó a la qual acudia també com als altres actes, moltíssima gent.

Aquest dia la gent del poble que vivia en altre lloc, es desplaçava cap ací, per estar junt a la família, durant tota la jornada, participant-hi dels actes.

El diumenge de la vuitava es feia la Missa de comunió general.

Al finalitzar el novenari procedia a la tornà del Sant. El trajecte era del Convent fins al mitant del carrer major. Allí girava i l'imatge tornava cap amunt a casa els senyorets on era despositada durant tot l'any.

Era tradicional el muntatge de tenderetes de porrats, fruits secs...etc. Venien de distints pobles per a donar-hi a la festa més ambient.

EL DIUMENGE DE ROSES

Es celebrava el primer diumenge de Maig. El dissabte per la nit els fadrins és dedicaven a adornar les reixes o portes amb enramada, a les xiques queja festejaven i a les que pretenien festejar. A les que els havien refusat o dit no al xic, aquestos empastifaven les portes i parets amb calç o alguna pintura i escampaven davant la casa, piterons, rabos de sebollins, bonyigos, etc.

LES CREUS DE MAIG

Es celebrava el 3 de Maig, L'acte consistia en eixir en processó després de missa primera amb la Vera Creu sota el pal.li. La comitiva es dirigia al molí (6); en darrere es feia la benedicció dels quatre termes. Després tornava cap a l'Església per la carrera curta, (7) cantant la Lletania dels Sants. Aquest dia adornaven les quatre creus que hi havien al poble. (8)

CORPUS CHISTI

La festa es celebrava el diumenge després del dijous de Corpus.

Aquest canvi era degut a que el Stm. anava en l'anda, i soles podien portar-lo els capellans. Per tant demanaven ajuda als rectors de Torrent, els quals venien aquest diumenge.

A la processó sortien les imatges de la Mare de Déu de l'Olivar, Sant Francesc, Sant Hipòlit, Sants de la Pedra, Mare de Déu del Rosari; les dues imatges de Santa Cecília acompanyades de llurs clavaris/ses, confrades. També hi participaven els xiquets que havien prés la 1ª Comunió, el diumenge de Pentecostés.

La processó transcurría per l'itinerari de costum, però, descansant el Stm., beneint als fidels en els cinc altars que hi es montaven per tot llarg de l'itinerari.

La vuitava del Corpus (el dijous següent a corpus) es tornava a traure al

Stm. en processó, però, aquesta vegada per la carrera curta, descansant en l'altar que hi es montava sota l'entaulellat, del Santíssim que hi ha a la plaça. Es-beneia als presents i acabava la processó en l'església.

EL FANALET DEL SERENO

Les nits estiuenques, els xiquets porten pel carrer un fanalet original, penjat d'un cordell, mentre canten:

EL SERENO DE MI BARRIO SOY, SUBO LA ESCALERA
Y APAGO EL FAROL.

SERENO QUE CANTAS, ¿DIME QUE HORA ES?, LA UNA,
LA MEDIA LAS DOS Y LAS TRES.

El sereno tiene un perro que se llama Capitán
y a la una de la noche se ha comido
todo el pan; Pim Pam, olivetes en encissam.

EL SERENO DE MI BARRIO SOY.....

El sereno i la serena se n'anaren a pescar
i pescaren una anguila i se la feren per sopar.

Pim, Pam olivetes en encissam.

EL SERENO DE MI BARRIO SOY...

L'esmentat fanalet és, en realitat, un meló d'Alger, del qual s'ha extret la polpa, després de tallar-li una tapadora a la banda del peduncle, tal com es fa normalment en encetar-se els melons. Una volta que s'ha buidat, es fan foradets de formes vàries -com ara, estrelles, escaletes, llunes- a la corfa. Després, es fica dins el meló un ciri, la llum del qual passa entre els orificis, i es torna a posar la tapadora.

SANTS DE LA PEDRA

La commemoració és el 30 de Juliol però, ací es celebrava la festa, el darrer diumenge de Juliol. Aquesta festa l'organitzaven els llauradors, ja que els tenien com a protectors i en especial, contra la pedregà.

Se solia fer la vespra, concert, a l'igual que el dia de la festa. Pel matí era la Missa Major, i a la vesprada la processó. Quan entraven les imatges dels Sants a l'església es cantaven els goigs. Després la gent s'abalançava sobre l'anda per agafar-li el raïm que duia u dels sants a la mà. També, hi es feia castell, a la nit.

SANT HIPÓLIT

La festivitat de San Hipòlit és el 13 d'Agost però, la festa la traslladaven al darrer diumenge d'Agost, degut a que els perolers s'absentaven del poble, per anar a la fira de Xàtiva. .

Aquesta festa estava a carrec dels perolers, tots confreres de San Hipòlit. Hi eren de 45 a 50 perolers en total (9). A cada any eixien uns patrons y treballadors a fer la festa. Solien fer dos concerts, a la vespra per la nit i l'altre el dia de la festa per la vesprada. (Cada banda tocava un concert). Hi habien anys que feien «corda» al carrer major.

El dia de la festa, pel matí feien la Misa Major, al mig dia la disparà per tot el llarg del carrer de San Hipòlit. Per la nit era la processó, que, seguia l'itinerari de costum. L'anda anava adornada de perolets i cassoletes. Deprés per la nit es feia, el típic castell de focs.

LA MARE DE DÉU D'AGOST

Es feia festa a la qui era i és titular de l'Església de l'Assumpció, anomenada més popularment, la Mare de Déu d'Agost.

Aquesta festa la feien les dones casades. Hi feien, al llarg de tot el dia i a la vespra; concerts, disparà i fins i tot bous.

Com a totes les festes en honor d'un sant, es feia la Missa Major pel matí i per la nit la processó.

Al llarg de toda la vuitava, es cantaven les «completes» a la Mare de Déu, a l'església. El dia de la vuitava, es tornava a realitzar la processó però, aquesta vegada, per la carrera curta.(7)

SANT ROC

La festivitat, era el 16 d'Agost. Els clavaris organitzaven actes, tant religiosos com profans. La vespra per la nit, és solia fer concert, vetllada o variatets. Açò tenia lloc a la placeta que du el nom del sant.'

A l'endemà pel matí, festa de San Roc, es feia la Missa Major. Per la nit era la processó. L'itinerari, hi era distint al tradicional.

Sortia de l'Església i anava cap a la plaça, entrant pel carrer de les Eres i a l'altura de la placeta dels Ollers, hi entrava. Després seguia, de nou, pel carrer de les Eres, carrer Convent, carrer Major, entrant pel carrer Nou. Seguia pel Carrer Fondo entrant per la plaça de Sant Roc i parant-se sota l'entaulellat del Sant. Aleshores es tirava una traca i continuava la processó fins a l'església, passant pel carrer de la Séquia. (10).

MARE DE DÉU DE L'OLIVAR

La festa a la Mare de Déu de l'Olivar, es feia el 8 de Setembre, hi era la festa Major del poble. L'organitzaven uns clavaris, els quals tenien que ser casats. La vespra i antevespra es solia fer la nit alguns actes, com vetllades, concerts, dolçaina i tabalet, el ball de Torrent col-loquis...etc.

L'antevespra de la Mare de Déu es feia «l'enramà» pels clavaris, els quals havien anat, aquest dia, a passar-lo al secà i havient fet murta. A poqueta nit feien l'entrada al poble, tiran coets, donant a entendre que començava l'enramà per la volta de la processó.

El dia de la Mare de Déu, al trencar l'alba, es feia la despertada amb morters i banda de música. Al mateix temps volteig general de campanes. A les 6 de la matinada, era la Missa de Descoberta al Convent. Després d'aquesta missa es feia el Rosari de l'Aurora.

Abans de celebrar la Missa Major, es duia a terme, «la pujà» de la Mare de Déu, de casa el clavari, on hi fora al Convent.

A l'hora de dinar es feia al carrer Major una gran disparà. Per la vesprada eixia del castell la cabalcada recorreguent tot el poble. Hi participava la gent que ho desitjava, vestida de tot tipus, Tancaven la cabalcada, els clavaris, les autoritats i al darrere la música.

Per la nit es realitzava la tradicional processó per l'itinerari de costum, finalitzant amb la carxofa.

La carxofa consistia en que un infant vestit d'angelet, apareixia dins d'una gran carxofa artificial, penjada al balcó de la Casa del Poble. Aleshores quan aplegava la Mare de Déu, li cantava l'angelet acompanyat per la música i cor aquest «motet»:

Gloria a ti madre piadosa
gloria a ti reyna del cielo
pues nos das siempre consuelo
en esta vida mortal.

Por tu gracia bienhechora
por tu influjo soberano
nos liberas del pecado
del infierno y todo mal.

Y en los días luctuosos
en que todo desfallece ¡ah!
en tu imagen aparece
el remedio celestial.

Dadnos siempre Virgen bella
con tu amor limpia conciencia
y en el alma pura esencia
de virtudes gran caudal.

Y entre tanto en este valle
deslizamos nuestra vida
si te daremos ¡Oh!
Maria religioso festival.

Gloria a ti Madre piadosa
pues nos das siempre consuelo
en esta vida mortal.
Gloria a ti.

Amb la carxofa finalitzava la processó al Convent i tot seguit s'enduien a la Mare de Déu els clavaris entrant per tenir-la fins a la festa del proper any. Al llarg de tot aquest any anaven passant-se-la de casa en casa, per fer-li la novena.

Per la nit per tancar aquest dia, es feia un castell al carrer Major.

EL CRIST

La festa al Crist, és feia baix l'advocació de la Bona Mort. Era el dia 9 de Setembre, dia següent al de la Mare de Déu. Els clavaris tenien que ser fadrins.

La festa començava a la una de la matinada, amb el «bando» de l'alcalde, ordenant que la «corda» no es podia fer fora del carrer Major. Al moment apagaven els fanals i quedant fosques el carrer, començava la «corda». No cal dir en que consisteix ja que actualment enacara existeix, aquest acte.

Cap a les 5 de la matinada es feia la despertada, com el dia de la Mare de Déu. A les 9 del matí es duia a terme la «baixà» de l'imatge del Crist des del Convent, pel carrer Major, tiran coets amb tenalles, fins a l'església i tot seguit la Missa Major.

A l'hora de dinar es realitzava la disparà de nou al carrer Major. Per la vesprada es feien partides de Pilota com als altres diumenges i festes de l'any. Per la nit es feia la processó, per l'itinerari de costum, finalitzant amb la carxofa, com el dia anterior però aquesta vegada el motet, era dedicat al Crist. Aquest és el motet:

Gloria a Dios en las alturas
en la tierra proclamemos
nuestra frente humillemos
ante tanta majestad.

Por tu muerte dolorosa
por tu sangre derramada
la victoria es comprada
que al hombre redimió.

Ve a tu pueblo enajenado
de alegría rebosando ¡ah!
tu victoria celebrando
que al infierno humilló.

¡Oh luz fulgida divinal
alumbra los corazones,
para que vean tus dones
con tu inmensa claridad.

Y los hombres hermanados
tu justicia proclamamos ¡ah!
Y tu nombre celebrando
sea su felicidad.

Gloria a Dios en las...

Per la nit es duia a terme un castell de focs, finalizant d'aquesta manera les festes del poble.

MARE DE DÉU DEL DOLORS

La festivitat de la Mare de Déu dels Dolors és el dia 15 de Setembre però, la feien el següent diumenge després del 15. Aquesta festa corria a carrec de sis xiques fadrines i una casada. Soles feien concerts la vespra per la nit. El dia de la festa feien la Missa Major, al mig dia disparà i a poqueta nit la processó per l'itinirari de costum. Finalitzava la festa com, quasi totes, amb el castell de focs.

EL ROSARI

El primer diumenge del mes d'Octubre es feia el Rosari per la vesprada ja que aquest mes era dedicat al Rosari i durant tots els diumenges de l'any de bon matí i després de missa es feia el Rosari de l'Aurora. Recorria l'itinirari de costum, fent quatre parades. Una parada per cada misteri del Rosari, els quals corresponien a 4 entaulellats de la Mare de Déu que hi havia al llarg dels carrers de les Eres i Major, el quint misteri es feia dins de l'església.

Les Aves-Maries eren entonades per un grupet de musics per tot el llarg del Rosari. Anaven les dones davant, a continuació els homens i al mig el «Guió» amb una estampa de la Mare de Déu del Rosari. Abans de començar la processó del Rosari, es cantava el Rosari de l'Aurora dins de l'església i que ací reproduïm.

EL ROSARI DE L'AURORA

Despertad y venid presurosos,
A la Madre Divina a obsequiar;
Que contenta y gustosa nos llama
Al Rosario, al Rosario si os quereis salvar.
Bendita seais. Oh Madre,
Que nos prometeis salvar,
Al que se quiera alistar,
En las filas del Rosario.
Vednos cual soldados fuertes
Con el Rosario en la mano
A defender y a obsequiar
A la Reina, fiel vasallos.

El Domingo de Pascua brillante
Cual sol radiante Dios resucitó
Y a su Madre Sagrada aparece
Con el Dios te salve y Dios la Saludó.
Tanta luz mostró que María
Se quedó turbada
Por la luz tan clara
Que en su hijo vió.

Cristianos venid, devotos llegad,
A rezar el Rosario a María
Solaz y alegría del triste mortal.

Con las rosas del Santo Rosario
Te ofrezco a diario corona de amor
Al ceñirla, María, a tus sienes
Espero los bienes de tu bendición.
Cristianos venid...

Los cristianos devotos que ansian
Hallar en María gracia y protección
El Rosario le rezan constante
Y de Ella al instante sienten el favor.
Cristianos venid...

Si el rosario es escala divina
Por donde camina el alma a su Dios
Con tal rezo a María obsequiamos
Por su mano iremos de Jesús en pos.
Cristianos venid...

El demonio con todo el infierno
Se turba y espanta cuando
El Rosario a la Reina Divina
Y deja las almas bajo su piedad.

Cristianos venid...

A las puertas del cielo se asoma
La blanca paloma, dulce emperatriz
Y los Angeles cantan alegres
Al ver que el Rosario empieza a salir.

TOTS ELS SANTS

Eix dia tots anaven al cementeri per visitar als difunts. Solament feien un acte per la vespra que consistia en el Rosari. Des de l'Església començava a resar-se el Rosari fins arribar al cementeri.

SANTA CECILIA

La festa, és el 22 de Novembre. Les dos bandes que hi havien de música al poble feien festa a llur Patrona Santa Cecília en una data distinta, cada una. Mai pogueren unificar les festes, per distints motius, pel tant cada banda la feia en unes dates distintes. La banda vella, la celebrava el segon dia de Pascua Granada o siga al dia següent de Pentecostés. La banda Nova la celebraven el dia de Sant Pere i Sant Pau (29 de Juny). Les festes que feien eren nombroses, per eixemple, concerts, teatre, bous en corda, cabalcada, etc.

Hi havien anys que feien més festa que altres per fer-se la competència a la banda contraria.

NOTES

- (1) Camí Fondo ara Avinguda Miquel Hernández.
camí Plà de Quart ara el mateix
Camí Nou ara Avinguda Blasco Ibàñez.
- (2) Els dos casinos eren, el «casino roig» de la banda vella, la qual també s'anomenava la Primitiva. El «casino blau» de la banda nova, que s'anomenava Centro Musical de Socorros Mutuos.
- (3) El Calvari es trobava on està ara el col·legi de l'Assumpció.
- (4) La plaça que s'anomena, es la de la Constitució.
- (5) Carrer de les Eres, hui dels Benlliure.
- (6) El Molí es trobava on comença l'avinguda de Miquel Hernández.
- (7) L'anomenada Carrera Curta, era l'itinerari més curt que feia la processó, en general a les vuitaves.
- (8) La creu de la placeta, hui dedicada als caiguts.
La creu del pati del Convent, hui desapareguda.
La Creu del Calvari, hui convertit en col·legi de l'Assumpció.
La Creu blanqueta, es trobava on està el partidori de la séquia, on l'aigua va a Picanya i Xirivella, es dir on s'acava l'Avinguda de Miquel Hernández.
- (9) A principi de segle hi havien treballant en les 7 fàbriques de perols, al voltant de 50 perolers.
- (10) El carrer Nou, hui carrer del Venerable Sarrió.
El carrer Fondo, hui carrer València.
El carrer de la Sèquia, hui carrer del Padre Guillem.

NOTES VARIES

En totes les festes hi havia volteig general de campanes o campanes al vol, a la vespra al mig dia i a poqueta nit. El dia de la festa, pel matí a la despetà, a la missa, al mig dia i a l'hora de la processó.

L'església es referís a la de l'Assumpció i el Convent al de la Mare de Déu de l'Olivar.

En totes les processóns, participaven al davant els dolçainers i tabalers.

En totes les festes es feia la passada al carrer de la música, per la vespra i el mateix dia de la processó pel matí.

Normalment es feien dos concerts per festa, u a la vespra i el altre el dia de la festa, degut a que existien dos bandes de Música, la Vella i la Nova.

En totes les festes eixien els clavaris del any que feien la festa darrere l'anda i al davant de l'anda els clavaris entrant per a l'any següent.

Hi havien anys que feien més festa que altres anys això depenia dels diners que arrebegaven els clavaris.

